

Lobbybrief 'Zorgen omtrent IZA, GALA en SPUK'

aan: de raad van de gemeente Hillegom
datum:

ons kenmerk: Z-23-337113
datum collegevergadering: 9 januari 2024
portefeuillehouder: Dhr. J. van Rijn
behandelend ambtenaar: Mathijs Gerards
emailadres: m.gerards@hltsamen.nl
telefoon: 14 0252
embargo:

In 2023 is door alle gemeenten in Nederland hard gewerkt aan een plan van aanpak van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In het GALA zetten gemeenten, GGD'en, zorgverzekeraars en VWS gezamenlijk in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis.

Gemeente Hillegom heeft inmiddels een positief advies op haar plan ontvangen van het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS). In de regio Hollands Midden zijn echter zorgen over de uitvoerbaarheid van de plannen op korte en lange termijn. Zo zijn de deadlines voor het behalen van de verschillende ambities krap, de ontvangen middelen niet structureel en is er sprake van meerdere akkoorden in plaats van één integraal akkoord.

De portefeuillehouders volksgezondheid hebben daarom uitgesproken een lobbybrief aan de Tweede Kamercommissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport te willen sturen. Het college stemt in met de lobbybrief en besluit deze te laten ondertekenen door zowel wethouder volksgezondheid als burgemeester.

Bijgaande brief aan de Tweede Kamercommissie wordt u ter informatie aangeboden.

Bijlagen:

1. Lobbybrief 'Zorgen omtrent IZA, GALA en SPUK'

Aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v. demissionair staatssecretaris M. van Ooijen
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Aan: Tweede Kamercommissie voor Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

In afschrift aan de VNG

Contactpersoon:

Fenneke de Graaf

Afdeling:

Beleid Sociale Leefomgeving

Te bereiken op:

071- 406 5000

f.degraaf@katwijk.nl

Ons kenmerk:

Z3297761D3297784

Bijlage(n):

Verzenddatum:

Uw kenmerk: N.v.t.

Onderwerp: Zorgen omtrent IZA, GALA en SPUK

20 FEB 2024

Katwijk, 20 februari 2024

Geachte heer Van Ooijen, geachte commissieleden,

Sinds de ondertekening van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), hebben alle gemeenten in Nederland hard gewerkt om op tijd een integraal plan van aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en een sociale basis in te kunnen dienen. Voor ons, de ondertekenende zeventien gemeenten uit Zuid-Holland, geldt dat ook. Wij omarmen de doelen uit het IZA en GALA van harte omdat deze ten goede komen aan het welzijn en de gezondheid van onze inwoners, iets waar wij op vele manieren aan werken.

Het doel, een gezonde generatie in 2040 en daarmee het voorkomen van duurdere zorg, kan alleen bereikt worden als we écht domein overstijgend werken. Ondanks alle gedeelde ambities en het harde werk dat verzet wordt, lopen wij in de uitvoering tegen hindernissen aan. De opgave is groot en de tijd krap. En dat in een periode van onderbezetting en hoge werkdruk, waarmee wij als gemeenten te kampen hebben.

Wij delen onze zorgen en aandachtspunten graag met u. Wellicht heeft u vergelijkbare of dezelfde signalen eerder vernomen via andere kanalen. Zo ondersteunen wij de motie van de gemeente Zeist om op korte termijn afspraken te maken met de gemeenten zodat zij en hun inwoners er op mogen vertrouwen dat de transformatie vanuit het IZA structureel bekostigd wordt en een regulier onderdeel kan blijven binnen de Wmo taakuitvoering van de gemeenten.

De VNG heeft in een bijzondere ledenbrief haar analyse van de miljoenennota gedeeld. Helaas is er nog steeds weinig aandacht voor het belang van preventie. Preventie omvat immers meer dan het voorkomen van zorgkosten en behelst meer dan het verhogen van belasting op frisdrank en de accijnzen op sigaretten en alcohol. We hopen dat een nieuw kabinet de noodzaak inziet om stevig in preventie te (blijven) investeren.

Daarnaast pleit de VNG in haar brief van 26 oktober jl. voor het opheffen van de jaargrens van de SPUK IZA voor gemeenten. Dit pleidooi ondersteunen wij van harte.

Wij willen onze zorgen en aandachtspunten graag ondersteunen met een eigen geluid. De huidige stukken en regelingen zijn vermoedelijk de maximaal haalbare uitkomst geweest in de beschikbare tijd. Richting de toekomst denken wij graag met u mee over mogelijke oplossingen.

Ons pleidooi samengevat:

Wij pleiten voor een structurele lumpsum van voldoende omvang voor preventie, ook ná 2026. Met daarbij de mogelijkheid om het resterende budget steeds volledig over te kunnen hevelen naar volgende jaren. Wij spannen ons vervolgens in om maatwerk te leveren voor onze inwoners door de middelen goed te besteden. Uiteraard zullen wij daarover adequaat verantwoording afleggen.

Wij pleiten voor het samenvoegen van het Sportakkoord II en het GALA tot één integraal akkoord met een integraal budget dat afhankelijk van de vraagstukken lokaal en/of in de regio kan worden ingezet.

Daarnaast pleiten we voor een passende verevening van besparingen in het zorgdomein (op de Wlz) en toegenomen kosten in het sociaal domein. Geen open einde regeling voor gemeenten.

Wij pleiten voor evenwichtigheid in ontsluiting van informatie en planning. We zien en erkennen dat er, net als bij gemeenten, ook door VWS onder stoom en kokend water wordt gewerkt. Wij kunnen ons werk niet (goed) doen zonder de tijdige beschikbaarheid van de relevante informatie en een reële planning. Het gezegde luidt niet voor niets 'Haast en spoed zijn zelden goed'.

1. De integrale akkoorden zijn in beginsel niet integraal

Het Sportakkoord II en het GALA zijn als twee losse akkoorden op twee verschillende momenten ondertekend en gepubliceerd. Deze twee akkoorden en de Brede Regeling Combinatiefuncties zijn wél samen ondergebracht in de Brede Specifieke Uitkering (Brede SPUK). Daarnaast zijn er nog het IZA en het WOZO, twee aparte akkoorden, met aparte bekostiging, maar op inhoudelijke doelen verbonden met het GALA. Het bij elkaar brengen van al deze elementen is geen eenvoudige taak en vraagt veel afstemming. Al met al kunnen we niet spreken van een integraal geheel, maar van een ingewikkelde mengelmoes van gezonde leefstijl, zorg, sport, sociale basis, cultuur en leefomgeving. Dit maakt de vertaalslag van deze systeemwereld naar de leefwereld van onze inwoners complex.

Langer thuis wonen heeft financieel én sociaal impact op gemeenten. Het is vooralsnog niet duidelijk wat de overheveling van taken vanuit het zorgdomein (de Wlz) naar het sociaal domein betekent. Dit hangt immers af van de instroom. Als de instroom groter is dan verwacht lopen gemeenten financieel risico. Het is onduidelijk of de middelen vanuit SPUK IZA en SPUK DOS voldoende zijn om dit op te vangen. Zeker ook vanaf het "ravijnjaar 2026", wanneer veel, met name kleinere, gemeenten voor het uitvoeren van rijksbeleid naar verwachting fors minder geld gaan krijgen.

Wel is duidelijk dat door de dubbele vergrijzing en het toenemende tekort aan zorgpersoneel voor meer (zorg)taken een steeds groter beroep wordt gedaan op sociale netwerken, mantelzorgers en vervolgens op de respijtzorg vanuit de Wet maatschappelijke opvang (Wmo). Uit regionale cijfers komt nu al naar voren dat mantelzorgers en sociale netwerken sterk onder druk staan: de overbelasting neemt toe en het aantal beschikbare mantelzorgers neemt af. Verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd draagt eveneens bij aan deze overbelasting. We maken ons zorgen over de mentale belasting en belastbaarheid van onze inwoners.

- **We pleiten voor het op termijn samenvoegen van de genoemde akkoorden tot één integraal akkoord met een integraal budget dat afhankelijk van de vraagstukken lokaal en/of in de regio kan worden ingezet.**

- ***Daarnaast pleiten we voor een passende verevening van besparingen in het zorgdomein (op de Wlz) en toegenomen kosten in het sociaal domein. Geen open einde regeling voor gemeenten.***

2. Belemmeringen in de inrichting en omvang van de brede SPUK GALA

Er zijn diverse beperkingen verbonden aan de inrichting en omvang van de brede SPUK (Specifieke Uitkering) GALA. Voor de zeven thema's uit het GALA (Gezondheidsachterstanden, Gezonde leefomgeving, Mentale gezondheid, Gezonde Leefstijl, Preventie in het zorgstelsel (relatie met het IZA), Versterken sociale basis en Vitaal ouder worden) zijn maar liefst vijftien aparte potjes in de brede SPUK gecreëerd. Dit botst met de integrale opzet van het GALA.

Daarnaast is de omvang van de vijftien potjes niet goed passend bij de omvang van onze lokale opgaven. Als voorbeeld noemen we Mentale weerbaarheid. Het is bekend dat onze inwoners en met name jongeren en jongvolwassenen steeds vaker last hebben van mentale problematiek. Het budget bedraagt echter slechts 1,5% van het totaal. En voor Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) & Vroegsignalering alcoholproblematiek, een aanpak die een zeer lange adem vergt, is zelfs minder dan 1% van het budget beschikbaar. Voor Valpreventie is dan weer meer dan 17% beschikbaar.

Tot slot belemmeren deze schotten ons in onze uitvoeringsvrijheid. Het mogen schuiven van 15% tussen SPUK-onderdelen biedt onvoldoende oplossing voor het benodigde lokale maatwerk. Dit is onwenselijk, hiermee kunnen wij onze inwoners onvoldoende bijstaan in de problemen die zij in hun dagelijks leven tegenkomen.

Hetzelfde geldt voor de beperking in de mogelijkheid tot overheveling van de jaarschijven. Preventie heeft een lange adem, maar vaak ook een lange aanloop nodig. De investeringen komen daarom vaak pas later, wanneer er een goed uitvoeringsplan is uitgedacht, samen met inwoners en maatschappelijke partners.

Gezien het feit dat de brede SPUK GALA middelen pas laat in 2023 beschikbaar zijn gekomen én het feit dat wij op dat moment nog werkten aan een goed plan is het onmogelijk voor ons om de middelen voor 2023 zorgvuldig, doelmatig en rechtmatig weg te kunnen zetten. De overheveling van 20% van 2023 naar 2024 volstaat niet, te meer omdat wij eventuele onderbesteding volledig moeten terugbetalen. Hiermee lopen we het risico dat wij onze inwoners op de langere termijn niet kunnen bieden wat zij nodig hebben.

Daarnaast zijn teveel budgetten uit de SPUK niet structureel: zeven van de vijftien budgetten zijn slechts voor drie jaar toegezegd, waaronder de budgetten voor *Een tegen eenzaamheid*, *Mentale gezondheid* en *Aanpak overgewicht en obesitas*. Dit zijn thema's waarvan we weten en zien dat de problematiek alleen maar toeneemt. Deze tijdelijke middelen kunnen slechts een impuls geven aan de oplossing van deze problematiek. Van structurele borging kan geen sprake zijn.

Het wegvallen van deze zeven budgetten valt bovendien samen met het al eerdergenoemde 'ravijnjaar 2026'.

- ***Wij pleiten voor een structurele lumpsum van voldoende omvang voor preventie, ook ná 2026. Met daarbij de mogelijkheid om het resterende budget steeds volledig over te kunnen hevelen naar volgende jaren. Wij spannen ons vervolgens in om maatwerk te leveren voor onze inwoners door de middelen goed te besteden. Uiteraard zullen wij daarover adequaat verantwoording afleggen.***

3. Termijnen, deadlines en beschikbare informatie zijn suboptimaal

De ambities in het GALA en ook het IZA zijn hoog en met deze akkoorden komt een enorme verantwoordelijkheid bij gemeenten te liggen. Zij moeten in de lokale preventieplannen, onder andere beschrijven hoe zij, in de komende periode van bijna 20 jaar, een vergrijzende en digitaliserende samenleving gezond houden door middel van preventie. De plannen zijn gezien de deadline veelal onder stoom en kokend water opgesteld. Deze tijdsdruk, samen met de grote financiële en

beleidsmatige verantwoordelijkheid, vormde een groot risico voor de integraliteit van de preventieplannen en voor een zorgvuldige afstemming en samenwerking met onze maatschappelijke partners en inwoners. De tijdsdruk werd vergroot doordat de planning gedurende het zomerreces viel. Ondanks de positieve adviezen die wij op onze plannen mochten ontvangen hadden wij graag meer tijd gehad voor afstemming en bijstelling.

En zoals eerder gezegd lopen wij als gemeenten het risico dat we (een deel van) de SPUK-GALA middelen moeten terugbetalen en onze doelen niet kunnen realiseren. Dit is, naar onze mening, absoluut niet in het belang van onze inwoners, voor wie we het uiteindelijk allemaal doen.

Daarnaast waren de voorwaarden waaraan gemeenten moeten voldoen om aanspraak te kunnen maken op de middelen uit de SPUK IZA lange tijd onbekend, evenals hoe deze middelen besteed kunnen worden én hoe ze moeten worden verantwoord. Dit vormde een risico voor de totstandkoming van de regionale preventie infrastructuur en heeft eveneens zijn weerslag op het maken van de lokale plannen van aanpak. De doelen en middelen uit beide akkoorden zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Ook de regiobeelden en de (handreikingen) ketenaanpakken zijn pas laat gereed gekomen. Dat bemoeilijkte voor ons de mogelijkheid om lokaal de goede keuzes te maken.

Om het integrale karakter van de problematiek en aanpak te onderstrepen en recht te doen aan de verschillende verdelingen van portefeuilles binnen lokale besturen, vonden wij het wenselijk om het voltallige bestuur te laten besluiten, ondanks het feit dat de handtekening van een wethouder volstaat voor de indiening van de lokale plannen. Dit betekent de facto een verkorting van de periode waarbinnen gemeenten het plan kunnen schrijven.

- ***Wij pleiten voor evenwichtigheid in ontsluiting van informatie en planning in de uitvoeringsperiode. We zien en erkennen dat er, net als bij gemeenten, ook door VWS hard is gewerkt. Wij kunnen ons werk echter niet (goed) doen zonder de tijdige beschikbaarheid van de relevante informatie en een reële planning. Het gezegde luidt niet voor niets 'Haast en spoed zijn zelden goed'.***

Tot slot

Ondanks alle bovengenoemde zorgen, de forse werklast die dit oplevert en de door ons ervaren tegenstrijdigheden en belemmeringen, zijn en blijven wij ons zonder uitzondering ambitieus en constructief inzetten voor onze inwoners en de betreffende gezondheidsvraagstukken. Ook onderschrijven wij de meerwaarde en het belang van een integrale aanpak en een betere onderlinge samenwerking. Het leven van een mens is tenslotte een integraal geheel. Daarom verzoeken wij u dringend onze zorgen ter harte te nemen zodat de doelen van het IZA, GALA en WOZO bereikbaar worden en blijven. Graag komen wij een en ander toelichten in een persoonlijk gesprek.

Met vriendelijke groet, namens de gemeenten

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk

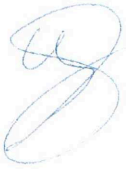
Wethouder D.J. Knol

Burgemeester M.K.A. Grauss

Gemeente Gouda

Wethouder A.J.S. van Popering

Burgemeester P. Verhoeve

Gemeente Hillegom

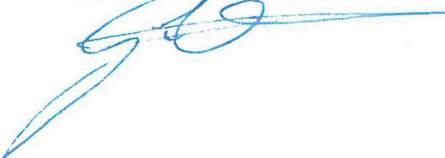
Wethouder J.A. van Rijn

Burgemeester A. van Erk

Gemeente Kaag en Braassem

Wethouder G. van Duin

Burgemeester A. Heijstee-Bolt

Gemeente Katwijk

Wethouder E. Soetendal

Burgemeester C. Visser

Gemeente Krimpenerwaard

Wethouder H.C. Bultman

Burgemeester J. Beenakker

Gemeente Leiden

Wethouder J. Terpstra

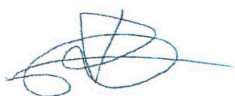
Akkoord

Burgemeester a.i. P. van der Velden

Akkoord

Gemeente Leiderdorp

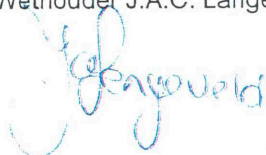
Wethouder D. Binnendijk

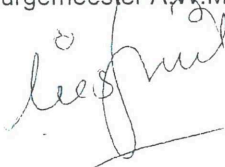
Burgemeester T.C.M. Struik

Gemeente Lisse

Wethouder J.A.C. Langeveld

Burgemeester A.W.M. Spruit

Gemeente Nieuwkoop

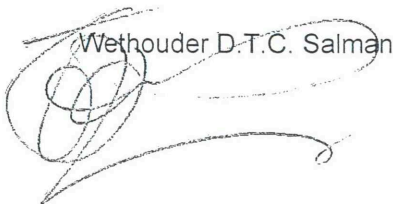
Wethouder T. de Kleer

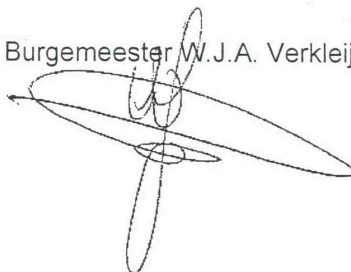
Burgemeester R.J. van Duijn

Gemeente Noordwijk

Wethouder D.T.C. Salman

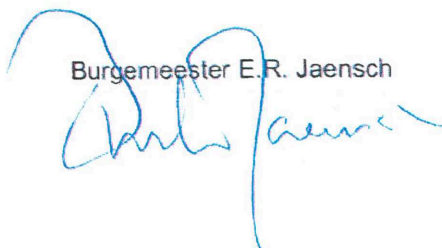
Burgemeester W.J.A. Verkleij

Gemeente Oegstgeest

Wethouder T.I.M. van Tongeren

Burgemeester E.R. Jaensch

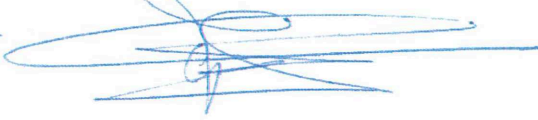

Gemeente Teylingen

Wethouder R.G.E. Wietsma

Burgemeester C.G.J. Breuer

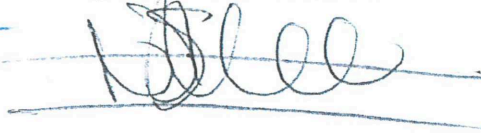

Gemeente Voorschoten

Wethouder H. Schokker

Burgemeester N. Stemerding

Gemeente Waddinxveen

Wethouder B.J.A. Leferink

Burgemeester E.J. Nieuwenhuis

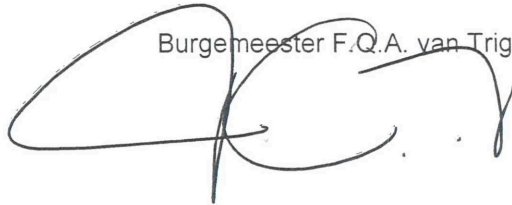

Gemeente Zoeterwoude

Wethouder M. van Sandick

Burgemeester F.Q.A. van Trigt

Gemeente Zuidplas

Wethouder F. Klovert

Burgemeester J.F. Weber

